

Література:

1. Вишневецький В. П. Шляхи розвитку професіоналізму вчителя трудового навчання / В. П. Вишневецький, Г. М. Гаврилюк // Якість природничо-математичної та технологічної освіти як науковий та соціальний пріоритет: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції / наук. ред. Г. С. Юзбашева. – Херсон: Айлант, 2011. – Випуск 14. – С. 310-312.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. -375 с.
3. Громцева А.К. Формирование у школьников готовности к самообразованию: Учеб. пособие по спецкурсу для студентов пед. институтов. – М.: Просвещение, 1983. – 144с.
4. Жорова І.Я. Розвиток професіоналізму педагога в контексті парадигм післядипломної освіти початку ХХІ століття // – Педагогічний альманах. – 2011. – Випуск 10. – С.290-294.
5. Закон України «Про освіту». – К.: Генеза, 1996. – 36с.
6. Підласий І.П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 360с.
7. Семенченко В. Складові іміджу сучасного педагога [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stationline.org.ua>. – Назва з екрану.

Мануйло Ю. О.*

МОЖЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛІВ TEA (TEACHING EXCELLENCE AND ACHIEVEMENT PROGRAM)

У статті розкрито можливості, які надає Програма TEA вчителям загальноосвітніх шкіл Європи та Південної Азії щодо поглиблення компетентності у предметах, які вони викладають, покращення навичок викладання, стажування у загальноосвітніх навчальних закладах.

Загальновідомим фактом є обрання Україною курсу на європейську інтеграцію. Інтеграція системи освіти України в Європейський освітній простір передбачає розвиток співпраці освітніх систем різних країн. У Законі України «Про освіту» зазначено: «Педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру» [1]. Самоосвіта вчителя є необхідною умовою його професійної діяльності. У сучасних умовах особливого значення набуває розвиток міжнародних зв'язків, особливо в галузі освіти [7]. Тому одним із шляхів самоосвіти вчителів та підвищення їх професійної кваліфікації є участь у міжнародних програмах наукових досліджень або програмах обміну досвідом.

Питанням, пов'язаним із можливістю використання досягнень зарубіжного досвіду у вітчизняній освіті, присвячені роботи видатних психологів та педагогів В.Ф.Бондаренка, О.Верхогляд, О.В.Вошевської, К.Корсака, Г.О.Козлакової, В.І.Лугового, І.В.Ляшенко, О.О.Романовської, Ж.В.Таланової [3–5].

Мета статті – розгляд можливостей міжнародної освітньої Програми Педагогічної майстерності TEA (Teaching Excellence

* © Мануйло Ю. О.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

and Achievements) та її ролі в підвищенні професійної кваліфікації вчителів іноземної мови.

Актуальність теми обумовлена попитом українського суспільства на високопрофесійних учителів. Участь педагогів у міжнародних програмах сприяє розвитку їх навичок проектування власної педагогічної діяльності, метою якої є формування високоосвіченої, самодостатньої творчої особистості з інноваційним типом мислення і діяльності, здатної гідно відповісти на виклики сучасного життя.

Учасники обмінних програм отримують можливість не лише поліпшити свій професійний рівень завдяки академічному навчанню та стажуванню, але й відчутти суспільство та культуру країни, у якій вони перебувають. У своїй роботі «Необхідність підготовки вчителів до участі у міжнародних освітніх програмах в умовах міжнародної співпраці» Н.Б.Самойленко наголошує, що «вивчення світового досвіду служить розвитку і формуванню відкритого педагогічного мислення, при якому освоюється все цінне. Міжнародні освітні програми дозволяють залучитися до тих цінностей виховання і освіти, які знаходяться поза корпоративними, вузькими соціальними і національними інтересами» [6].

У сучасному глобалізованому світі взаєморозуміння стає більш важливим, ніж будь-коли. Міжнародні освітні програми пропонують надзвичайні можливості долучитися до діалогу і співпраці, що допомагає професіоналам позбутися бар'єрів і творити на засадах спільних цінностей. Вони допомагають збудувати мости міжнародного співробітництва та партнерства між націями, суспільствами і культурами.

Зупинимося на одній таких програм – Програмі педагогічної майстерності вчителів Єврозії та Південної Азії (Teaching Excellence and Achievement program). Програма Педагогічної майстерності вчителів є програмою Бюро у справах освіти та культури Державного департаменту США і адмініструється Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів IREX (International Research & Exchanges Board), неприбутковою організацією з центральним офісом у Вашингтоні. З часу свого заснування в 1968 році, IREX щороку витрачає на програми приблизно 70 мільйонів доларів. В організації працює багато професіоналів у різних куточках світу.

Учасники програми відвідують Сполучені штати Америки та беруть участь у 6-тижневій програмі підвищення кваліфікації в одному з американських університетів. Програма також включає стажування у середній школі з метою активної співпраці учасників з американськими колегами та учнями.

Відбір для участі в програмі складається з трьох етапів. Перший етап – це заповнення електронної анкети. На другому етапі відібрані в полуфінал кандидати здають екзамен TOEFL ITP (Institution Testing Program). Після цього майбутні учасники проходять співбесіду англійською мовою в Посольстві Сполучених Штатів Америки в Києві. Декілька місяців потому суперфіналісти отримують лист-повідомлення (Notification Letter) про

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

те, що їх відібрано для участі в програмі й вони запрошуються в США для проходження академічного навчання та стажування.

Перші конференції (orientation seminars) проходять у Вашингтоні. Найголовнішою подією першого дня є зустріч фіналістів TEA з України, Індії, Бангладеш, Вірменії, Грузії, Казахстану, Польщі, Латвії, Марокко та багатьох інших країн. Робота в міні- та мікрогрупах надає учасникам можливість більше дізнатися один про одного, про освіту в інших країнах, про методи навчання, різні культури, способи життя. Така унікальна нагода поспілкуватися з учителями з різних країн дає змогу вже там, у Вашингтоні, зрозуміти, що якими би різними ми не були, усіх нас об'єднує «учень», заради якого ми живемо і працюємо, щоб ми змогли змінити себе, своє ставлення до навчального процесу, об'єднатися для спільної мети – покращення умов його навчання, планування діяльності, тестування.

Протягом перших днів у Вашингтоні учасники мають можливість ознайомитися зі столицею, побачити Капітолій, меморіал Лінкольна, а також завітати до музеїв міста.

Після дводенного перебування у столиці групи з 20 учасників відбувають до різних штатів для безпосереднього проходження семінарів підвищення кваліфікації та стажування. Цей досвід автор статті здобувала в університеті Джорджа Мейсона в штаті Вірджинія. Слід зазначити, що Вірджинія входить до складу десяти найкращих штатів США з якості освіти. У штаті працюють 167 коледжів та університетів, найбільший з яких – університет Джорджа Мейсона (більше тридцяти тисяч студентів). Університет було засновано в 1957 році і названо на честь американського політика та одного з авторів Біллю про права, Джорджа Мейсона.

Програма академічного навчання університету для учасників TEA складається з інтенсивних курсів з педагогіки та лідерства (Pedagogy, Practice and Leadership), упровадження комп'ютерних технологій (Teaching with Technology), методики викладання англійської мови як іноземної (ESL Research, Methods and Assessment), семінара з проблем навчання дітей з різними фізичними вадами (Working with special needs students in general education classes). Навчання супроводжується читанням різноманітної літератури з методики та педагогіки, художньої літератури, цікавими дискусіями, створенням мініпроектів, власних аудіо- та відео матеріалів для використання на уроках.

До програми також включено поїздку до Бібліотеки Конгресу, національної Бібліотеки США – однієї з найбільших бібліотек світу. Учасники Програми мають унікальну можливість отримати доступ до Національної електронної бібліотеки, ознайомитися з важливими та корисними матеріалами, які вони надалі зможуть використати у своїй роботі. Спеціально для учасників програми в Бібліотеці Конгресу проводиться семінар з теми «Використання первинних джерел на уроці» (Teaching with primary sources). Захоплююча лекція досвідченого працівника Бібліотеки доповнюється інформативним тренінгом,

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

мета якого – надати учителям якнайбільш інформативної стосовно роботи з такими джерелами, як фотографії, карти, пісні, рукописи, книги, фільми тощо.

Одним із ключових компонентів програми є стажування в середній школі, яке проходить у тісному співробітництві з американськими колегами (partner teachers). Упродовж усієї практики учасники програми мають можливість відвідати уроки з різних навчальних предметів, дізнатися про основні методи навчання та обговорити можливість їх впровадження в навчальних закладах своїх країн. Стажування передбачає відвідування не тільки уроків, а й багатьох позашкільних заходів, спортивних змагань та матчів, клубів та секцій, батьківських зборів тощо. Цей неоціненний досвід надає учасникам можливість накопичувати численні ідеї стосовно поліпшення навчального процесу, розвитку творчого потенціалу своїх учнів, навичок їх самостійної роботи.

Особливе місце серед основних предметів – англійської мови, природничих наук, математики, соціології, фізкультури та інших, – займає навчання для дітей з особливими потребами (Special Education). Школи Америки дотримуються прийнятого в 1975 році Державного Закону про освіту людей-інвалідів (Individuals with Disabilities Education Act), який засвідчує право на одержання освіти без обмежень всіх без винятку осіб, включаючи дітей з особливими потребами. До числа дітей з особливими освітніми потребами належать не лише учні з обмеженими можливостями, а й діти, які відчувають труднощі у навчанні, мають порушення поведінки, діти з іншого культурного та мовного середовища. Державним Законом розроблені основні положення стосовно освіти дітей з особливими потребами:

- Навчання у середовищі однолітків поблизу місця проживання, що розуміється як найбільш прийнятне середовище, яке може задовольнити особливі потреби дітей.

- Програми з надання спеціальних послуг, які фінансуються державою і пропонуються всім дітям з особливими потребами.

- Оцінювання навчальних досягнень дитини на основі врахування її особливостей і проблем, яке зорієнтоване на її подальший розвиток.

- Навчання за індивідуальною програмою для кожної дитини з особливими потребами, складеною групою фахівців за участі батьків дитини, з визначенням мети, засобів навчання, процедури оцінювання і визначеними термінами за кожним пунктом.

Інклюзивна освіта, коли дитина з особливими потребами залучається до навчального процесу в школі, в Україні почала заявляти про себе не так вже давно, але більшою мірою залишається «ексклюзивною». Батьки дітей-інвалідів у нашій країні поставлені перед непростим вибором: віддати дитину до інтернату, відірвавши її від родини, або залишити дома, давши їй любов, але позбавивши кваліфікованої допомоги.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Інваліди також мають «вибір без вибору»: резервація або резервація у спецзакладі. Так само в Україні практично немає шкіл, куди може піти вчитися дитина з особливими освітніми потребами, такі діти та підлітки майже не спілкуються зі своїми здоровими ровесниками.

Формування гуманного ставлення громадян до людей з інвалідністю в школах Америки починається з раннього віку – з дитсадка та школи. Адже школа є не тільки центром, де здобувається освіта, але й центром побудови суспільства. Учителі та вихователі шкіл, у яких ми побували, розповідали, що діти, які навчаються в інклюзивних класах, краще і терплячіше ставляться до «несхожих на них людей». У них формується вища соціальна відповідальність за того, хто поруч з тобою і слабший за тебе.

Відвідування уроків для дітей з особливими потребами, тісна співпраця з американськими колегами надає учасникам програми можливість накопичувати досвід роботи з такими дітьми, ідеї стосовно впровадження методів навчання дітей з особливими потребами, а також навчання слабо встигаючих учнів.

На думку дослідника Уайтакера [8], це справжня трагедія, коли, з одного боку, існує величезний потенціал для зростання та розвитку, а з іншого, багатьом дітям на першому етапі їхнього життєвого шляху закладається думка, що вони ні на що не здатні. Упродовж стажування в школі вчителі різних країн можуть переконатися, що основна мета спеціальної освіти для дітей з особливими потребами – це створення ситуації успіху, доступу та участі в діяльності школи та громади, що в майбутньому допоможе дітям стати повноцінними громадянами своєї країни.

Проходження практики в американській школі також надає можливість побачити, як працюють групи ESOL (English for Speakers of Other Languages), де навчаються діти з різних країн, які нещодавно прибули до Сполучених Штатів. У тісному співробітництві з учителями школи учасники програми проводять уроки з англійської мови, літератури, історії США. Окрім цього, вони мають унікальну можливість представити свою країну, її історію, традиції та звичаї. Таким чином, відбувається діалог двох культур, формування й розвиток почуття дружби між народами та поваги до людей усіх національностей. Діти знайомляться з життям різних народів, учаться розуміти та поважати їхні звичаї, традиції, літературу, мистецтво й культуру. У цьому випадку можна сміливо стверджувати, що програма TEA надає своїм учасникам можливість впроваджувати інтернаціональне виховання в школах Сполучених Штатів.

Участь у програмі не обмежується лише академічним навчанням та стажуванням у школі. Це також знайомство з історією та культурною спадщиною країни, екскурсії до Маунт Вернона – плантації та дому Джорджа Вашингтона, першого президента Сполучених Штатів; відвідування Національного меморіалу «11 вересня» у Нью-Йорку та багатьох інших місць, пов'язаних з історією та визначними подіями країни. Це надає всім

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

учасникам, а особливо викладачам країнознавства США збагатити свої уроки цікавими фактами, збагатити кругозір учнів та зробити навчальним процес більш захоплюючим.

У рамках програми учасники матимуть нагоду змоделювати низку уроків для своїх учнів і включити їх у презентацію мікро-уроків на фінальному семінарі у Вашингтоні.

Після свого повернення в Україну учасники програми ТЕА зможуть податися на програму малих грантів для проведення тренінгів для інших вчителів і інших заходів для обміну й поширення досвіду та сприяння розвитку освітнього простору громади.

Програма малих грантів для випускників – це програма професійного і громадського розвитку, яка є відкритою для випускників програми Підвищення Педагогічної майстерності (ТЕА).

Свої проекти випускники повинні проводити на території Євразії (в даному випадку Євразія визначається такими країнами: Вірменія, Азербайджан, Грузія, Казахстан, Республіка Киргизія, Молдова, Росія, Таджикистан, Туркменістан та Україна).

Можливі ідеї:

- ініціювати суспільний або громадський проект;
- розпочати пілотний проект в НУО (неурядовій організації) або в академічній установі;
- організувати тренінгові програми або конференції для колег та/або інших випускників;
- відшкодувати витрати на подорож американських колег до вищезгаданих країн Євразії для проведення конференцій, тренінгів та для співпраці;
- розробити та видати навчальні плани, посібники чи інші довідкові та навчальні матеріали;
- видати буклети чи брошури з корисною для громадськості інформацією;
- провести інші проекти, які, на думку відбіркового комітету і/чи Бюро в справах освіти та культури, принесуть користь і збігаються з цілями програми.

Спільні проекти з іншими випускниками програми мають право на отримання гранту сумою до \$6000. Індивідуальні заявники мають право на отримання гранту до \$ 3000.

Успішність учня багато в чому залежить від того, як учитель розуміє свою роль та функції на уроці. Він має використовувати такі прийоми, які б спонукали учня до аналізу власних досягнень, самокорекції та рефлексії стосовно самого процесу навчання. У статті ми розглянули, як участь у міжнародних освітніх програмах сприяє росту професійної компетентності вчителя та рівня його професіоналізму, надає цінні ідеї стосовно покращення навчального процесу та планування уроків. І цей досвід дозволив автору статті не тільки розширити власні кордони професійних та особистісних відносин, але ще і дав можливість представляти власну країну. П.Блонський писав: «Педагог повинен бути сам вихованою і освіченою людиною. Тому підготовка педагога починається з його власного виховання і освіти» [2]. Участь у таких програмах як Програма пе-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

дагогічної майстерності – це один з найбільш ефективних шляхів самоосвіти. Постійне прагнення вчителя до самовдосконалення – це запорука успішності учня на будь-якому етапі його навчання.

Література:

1. Закон України «Про освіту» №1060 – XII, із змінами від 11 червня 2008 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Режим доступу: http://www.osvita.org.ua/law_00.
2. Інститут міжнародної освіти. Програма «Стипендії ім.Фулбрайта» в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fulbright.org.ua>.
3. Квадріціус Л.В. Професійна самоосвіта вчителя // Управління школою. – 2006. – № 13. – С.35–38.
4. Козлакова Г.О. Міжнародна співпраця з підготовки вчителів до використання інформаційно-комунікаційних технологій 8/ Вища освіта України. – 2007. – №2. – С.36–41.
5. Корсак К.В. Прогрес України у світлі можливої конкуренції між поняттями «інтелекту нації» та «людського капіталу» // Вища освіта України. – 2009. – №1. – С.37–42.
6. Самойленко Н.Б. Необхідність підготовки вчителів до участі в міжнародних освітніх програмах в умовах міжнародної співпраці / Вища освіта України (додаток 2). – 2011. – №2. – С.490–497.
7. Тевлін Б. Резерви підвищення професійної майстерності вчителів / Завуч (Шкільний світ). – 2004. – №11. – С.3–6.
8. Whitaker P. Managing change in schools. – Buckingham: Open University press, 1993. – P.22–31.

Офатенко О. В.*

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ СТУДЕНТІВ ТЕХНІКУМУ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВЧО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті охарактеризовано сучасне розуміння поняття патріотизму та узагальнено досвід роботи автора з формування патріотизму студентів технікуму засобами краєзнавчо-дослідницької роботи.

У сучасних суспільно-політичних умовах, коли Україна ціною життів героїчних учасників Революції Гідності, активістів Євромайдану, зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свій суверенітет і територіальну цілісність, особливого значення набуває патріотичне виховання сучасної української молоді. Події останніх місяців дають підстави стверджувати, що переважна більшість громадян України, серед яких є і діти, і молодь, виявили високу патріотичну свідомість та міцну громадянську позицію. Це є свідченням системної виховної роботи педагогічних колективів навчальних закладів. Тому одним із найважливіших завдань педагогів є продовження роботи з формування в дітей та молоді громадянських якостей, розуміння приналежності до Українського народу [1]. Таким чином, проблема патріотичного виховання стає однією з найактуальніших.

Патріотизм (від грецького «patris» – батьківщина, вітчизна)

* © **Офатенко О. В.**